

Pospíšil, Ivo

Slovenský Puškin

Opera Slavica. 2001, vol. 11, iss. 1, pp. 54-55

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117347>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

францускиот и италијанскиот) што бездруго ќе ја овозможи неговата поширока дифузија верде заинтересираната научна јавност на европските простori.

Милан Ѓурчинов

Slovenský Puškin

Puškinovské interpretačné variácie. Katedra ruského jazyka a literatúry Filozofickej fakulty Univerzity Komenského. Red. Anton Eliáš, red. rada: Mária Kusá, Oľga Kovačičová, recenzenti: Andrej Červeňák, Eva Maliti-Fraňová. Bratislava 2000, 127 stran.

Vzhľadom k Puškinovu výročiu poněkud opožděně vychází sborník bratislavských rusistů. Oproti rozsáhlým mezinárodním projektům Andreje Červeňáka nebo esejům autora těchto řádků stojí uměřená, „akademická“ struktura orientovaná věcně a konkrétně především na Puškina básníka a jeho slovenskou recepci. V úvodu stojí studie pražské rusistky **Světly Mathauserové** (*Test Puškinem*), pravidelné spolupracovnice tohoto tříčlenného týmu (Eliáš, Kusá, Kovačičová), která svůj přehled studií o Puškinovi pozvolna vede k metodologickým problémům, zdůrazňujíc podíl izraelsko-ruských rusistů a tendování k receptivně komunikačním teoriím a tzv. druhotným modelujícím systémům, které známe z Lotmanovy tartuské školy. Autorka ukazuje Puškinovo dílo jako vhodný materiál pro testování různých literárněvědných přístupů; k jejímu přehledu puškinologických studií lze řadu dalších – stejně metodologicky hodnotných – ještě dodat (viz náš článek *Ohlasy 200. výročí narození A. S. Puškina*, in: *Slavica Litteraria*, X 3, Brno 2000, s. 77-81).

Anton Eliáš je ve své rusky psané studii *Хронологические аспекты типологии лирического субъекта* hluboce ponořen do časoprostorových vztahů Puškinovy lyrické poezie, v níž nachází nový typ tzv. lyrického hrdiny, který syntetizuje sociálně historickou, děkabristickou variantu a emocionální hloubku (Žukovskij) s principem svobodné kreativity. Poněkud obehnané téma prezentuje ve své stati **A. Smirnov** (*Романтика дружбы в лирике А. С. Пушкина*): vzpomeňme, že tyto motivy kultivoval ve svém díle mimo jiné německý rusista K. Städtke, když psal o Stankevičově kroužku. Neviděl bych ostatně Puškinovo dílo jako jednoznačně prodchnuté romantickým kulturním přátelství, ale také jako dosti skeptické vůči jakýmkoli kultům; ostré aforismy z Evžena Oněgina i odjinud o tom výmluvně svědčí. Také novější puškinologické výzkumy potvrzují spíše jeho skeptické, zdrženlivé postoje vůči absolutním romantickým hodnotám.

Druhá část sborníku se týká Puškinovy slovenské recepcie. **Mária Kusá** (*Funkčnost prekladov Puškina v slovenskej kultúre*) obezřetně sleduje společenskou funkci překladů A. S. Puškina v slovenském prostředí; z poslední doby vyzvedá zejména aktivity Feľdekovy, který „vo svojom Puškinovi dôsledne uplatnil svoju predstavu funkcie prekladu ako samostatnej literárnej aktivity takým uchopením textu, ktorého ambíciou je fungovať v slovenskom kultúrnom priestore v konkrétnom čase.“ (s. 64). Současně se však autorka zmiňuje o růstu významu českého kontextu vzhledem k jeho větší diferencovanosti.

Laura Salmon Kovarski ve své studii *O теоретических предпосылках и стратегии перевода «культурной поэзии»* upozorňuje na nezbytnost brát při překládání v úvahu také kultovnost toho či onoho díla, tedy jeho národně kulturní emblematickosti. Zachování znaku kultovnosti v překladu je podle ní výsostným dokladem překladatelského umu. Snad by se mohlo dodat, že proti této kultovnosti, jejíž základní vlastností je určitá míra strnulosti, petrifikovanosti (např. v českém prostředí Horův překlad Evžena Oněgina) stojí úsilí o dynamizaci a aktualizaci překladu, pokud má fungovat v novém prostředí podobně jako kdysi jinde originál: tak trochu jako pěkvapení a šok (např. české překlady Maškové a Dvořáka). Viděl bych tedy znak kultovnosti při překládání spíše jako nezbytný pól stálosti – oproti dynamizující aktualizaci; reálný překlad vlastně mezi těmito póly osciluje.

Parádním kusem sborníku je studie **Olgy Kovačičové** *Překlady Puškinovy poezie a tradície versologických systémov*. Autorka vychází z odlišnosti slovenského a ruského jazykového materiálu. Sylabika je v ruském prostředí vnímána jako nerytmická a neadekvátní charakteru ruštiny, zatímco sylabotónika je chápána jako melodická – v slovenštině je tomu právě naopak. Proto je Puškinova poezie blízká spíše sylabice štúrovců než sylabotónice Hviezdoslava a Vajanského. Nicméně při překládání se přesto v slovenské překladatelské tradici projevuje tendence k uchování totožnosti versologických systémů (důvodů je řada, autorka uvádí mimo jiné citlivost malé literatury vůči cizímu textu). Osobnosti Jána Smreka byla na Slovensku před časem věnována samostatná konference: Anton Eliáš a Mária Kusá ukazují ve své diptychu Smrekovy překlady z Puškina: oba výzkumy jsou translatologicky objevené.

Sborník bratislavských rusistů *Puškinovské interpretačné variácie*, který se řadí do impozantní série studií *Kontexty ruskej moderny* (1996), *Ruská literatúra v 18. storočí* (1996), *Romantismus reflektující a reflektovaný* (1997) a antologie z díla I. Slimáka *O hľadačoch pravdy* (1999) není jen jubilejním, „povinným“ připomenutím, je trvalou hodnotou jak ve versologii, tak v translatologii a kulturní komunikaci.

Ivo Pospíšil

Benediková, L.: Štruktúra a informačné parametre ruskej a slovenskej grafiky.
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Filozofická fakulta, Nitra 1999, 86 s.

Recenzujúc uvedenú publikáciu, začneme konštatovaním, že slovenská rusistika v posledných desaťročiach významne prispela k rozvoju najmä konfrontačnej slovensko-ruskej slavistiky a tým aj slovenského lingvistického myslenia. Potvrďuje to aj posudzovaná nami práca.

Ňou totiž jej autorka zjavne prispieva k hlbšiemu poznaniu vedecko-teoretických a pragmatických parametrov ruského a slovenského písma, ba možno predpokladať, že podnieti ňou aj ďalšie konfrontačné výskumy v tejto materializovanej, a teda závažnej a exaktnej roviny jazykových systémov ruského a slovenského jazyka a osobitne ich písanej podoby.